

Bijlage 4. Behandeling van de adviezen en opmerkingen en bezwaren bij het ministerieel besluit tot definitieve bescherming als cultuurhistorisch landschap van Kasteeldomein Baudries en als monument van Kasteel Baudries met zijvleugels en aanhorigheden en Conciërgewoning Kasteel Baudries in Gavere (Dikkelvenne)

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Gavere, 5de afdeling, sectie B

Objectnummers: 4.03/44020/104.1
4.01/44020/144.1
4.01/44020/145.1

-

Dossiernummer: 4.001/44020/103.1

Omschrijving:

Kasteeldomein Baudries, Kerkstraat 5 en zonder nummer, Gemeentehuisstraat zonder nummer, Bossemstraat zonder nummer, Kasteelstraat 6, 8 en zonder nummer, Graaf L. de Lichterveldestraat 7, 9, 35, 39 en zonder nummer

Kasteel Baudries met zijvleugels en aanhorigheden, Kerkstraat 5

Conciërgewoning Kasteel Baudries, Kasteelstraat 6

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, 22/05/24

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Si)
Getekend op: 2024-05-22 14:39:38 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 9 augustus 2023.

Enkel het agentschap Wonen in Vlaanderen en het agentschap voor Natuur en Bos brachten een advies uit.

Het agentschap Wonen in Vlaanderen bracht op 29 augustus 2023 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Het agentschap Wonen in Vlaanderen stelt dat de bescherming geen afbreuk doet aan de bestaande of toekomstige mogelijkheden om het woongedeelte te bewonen. Dat geldt ook voor de woningen in de onmiddellijke omgeving.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het agentschap voor Natuur en Bos bracht op 22 augustus 2023 een gunstig advies met voorwaarden uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Het agentschap voor Natuur en Bos verzoekt om de biologische waarderingskaart en de Natura 2000-habitatkaart.

Het agentschap voor Natuur en Bos stelt verder dat er voor ingrepen in bos bij hen een kapmachtiging dient aangevraagd. Voor vergunningsplichtige activiteiten dient een omgevingsvergunning aangevraagd en wordt de aanvraag getoetst naar betekenisvolle verstoring van beschermd soorten.

Extra verlichting in het kasteeldomein is niet gewenst. Indien op conflictpunten toch verlichting geplaatst wordt, dient deze tot een absoluut minimum beperkt te blijven, met beperkte lichtsterkte, in monochromatisch amberkleurig licht en beperkt tot de momenten dat mensen in het park aanwezig zijn. Invasieve exoten (bv. reuzenbalsemien) moeten worden bestreden en mogen op geen enkele manier verspreid worden. Het maaien dient te gebeuren met materieel die geen bodemcompactering veroorzaakt. Er mag geen slib gedeponeerd in het bos of op waardevolle vegetatie, ook niet tijdelijk. Het slib dient afgevoerd te worden. Het ruimen van de vijver of van sloten dient te gebeuren vanaf half september tot half november en ten laatste tot half januari. Ruimingen moeten gebeuren gefaseerd in tijd.

Betreffende het ministerieel besluit stelt het agentschap dat er in 2021 voor de omvorming van een populierenaanplant tot boomgaard (als historisch herstel) een ontheffing op het verbod op ontbossing is aangevraagd. Deze aanvraag werd geweigerd omdat betrokken percelen toen nog niet opgenomen waren in een beschermingsprocedure van het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap voor Natuur en Bos stelt dat na een definitieve bescherming opnieuw een ontheffingsaanvraag op ontbossing kan worden ingediend. Dit impliceert dat nadien ook nog een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen inclusief boscompensatievoorstel vereist zal zijn. Het agentschap voor Natuur en Bos geeft mee dat er een boscompensatie kan worden voorzien aansluitend aan de bosrand langs de Bossemstraat, zodat daar bredere bosrand kan ontstaan.

Het agentschap voor Natuur en Bos vindt het aangewezen om in het ministerieel besluit onder punt 14 van de beheersdoelstellingen rond heraanplant van afgestorven individuele bomen,

bomenrijen, bomengroepen en struikenmassieven het woord 'aanbevolen' te formuleren als een verplichting.

Het agentschap voor Natuur en Bos stelt dat de toelatingsplichtige handelingen met een uitzondering voor het vellen of beschadigen van dode of niet meer productieve fruitbomen niet geldt voor dode bomen in bosverband en dat daar steeds een kapmachtiging voor nodig is. Verder stelt het agentschap voor Natuur en Bos dat ook de vrijstelling voor regulier onderhoud te vaag omschreven is en dat regulier bosbeheer onderhevig blijft aan een (kap)machtiging.

Verder haalt het agentschap voor Natuur en Bos aan dat er voor een aantal zaken ook een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen en/of vegetatiewijziging nodig zal zijn (bv. kappen van individuele bomen of bomen in lijnverband). De aanvraag zal daarvoor de soortentoets voor zeldzame en bedreigde dieren dienen te doorstaan.

Tenslotte haalt het agentschap aan dat extra verlichting in het kasteeldomein niet gewenst is en stipt daarrond enkele randvoorwaarden aan, in essentie in functie van zeldzame en bedreigde vleermuissoorten, en dat invasieve exoten moeten worden bestreden.

Behandeling van het advies:

Het inhoudelijk dossier vermeldt alle karteringseenheden van de biologische waarderingskaart evenals de voorkomende Natuur 2000 habitattypes in detail (zie p. 60 en 61 onder 2.4.3). Daarin worden ook aanwezige zeldzame en bedreigde diersoorten benoemd. Ook het ontwerp van natuurbeheerplan type 2 in opmaak wordt daarbij aangehaald, evenals het verzoek tot ontbossing van de populierenaanplant. De noodzaak voor het verkrijgen van een ontheffing op het verbod op ontbossing kan beter worden geduid, zowel in het inhoudelijk dossier als in het ministerieel besluit. De locatie voor de vereiste boscompensatie kan voorwerp uitmaken van de verfijning van het natuurbeheerplan in opmaak of in een geïntegreerd beheersplan of van het boscompensatievoorstel bij de vergunningsaanvraag voor ontheffing op het verbod op ontbossing.

Onder de beheersdoelstellingen opgenomen onder Art. 3.1. van het ministerieel besluit kunnen geen verplichtingen worden geformuleerd. De toelatingsplichtige handelingen en de bijhorende uitzonderingsbepalingen opgenomen onder Art. 5.1. zijn gestandaardiseerde formuleringen. Verfijningen rond het vellen of beschadigen van dode bomen in bosverband en rond het regulier beheer kunnen ondervangen worden in het natuurbeheerplan in opmaak of in een geïntegreerd beheersplan, vermits daarin ook doelstellingen zijn voorzien rond het behoud van staand en liggend dood hout en rond terugkerend (bos)beheer.

Onder de beheersdoelstellingen opgenomen onder Art. 3.1. zijn reeds specifieke populatiedoelstellingen ingeschreven voor bedreigde diersoorten en kwaliteitsdoelstellingen geformuleerd voor bijzondere habitatkenmerken. Er wordt ook aangegeven dat plaatselijk invasieve soorten bestreden dienen te worden.

Conclusie:

Het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en op het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit zijn als volgt aangepast:

Inhoudelijk dossier:

De cartografische voorstelling van de biologische waarderingskaart en van de Natura 2000 habitatkaart worden toegevoegd in de documentatiebijlage van het dossier.

Onder 2.4.3. Natuur en Bos wordt een paragraaf toegevoegd als volgt: "Voor deze ingreep is een ontheffing op het verbod op ontbossing vereist en moet een omgevingsvergunning met bijgaand boscompensatievoorstel worden voorgelegd. Deze compensatie kan voorzien worden aansluitend aan de bosrand langs de Bossemstraat, zodat daar een bredere bosrand kan ontstaan."

Bijlage 5.4. Documentatie:

Toevoeging uittreksel Biologische Waarderingskaart versie 2 en uittreksel Natura 2000 habitatkaart.

Ministerieel besluit:

Onder Art. 3.1. beheersdoelstellingen voor het cultuurhistorisch landschap Kasteeldomein Baudries wordt bij 13° aangevuld: ", via een ontheffing op het verbod op ontbossing,...";

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 9 augustus 2023.

Enkel de Vlaamse Waterweg nv richtte een schrijven.

De Vlaamse Waterweg nv liet op 28 augustus 2023 weten niet bevoegd te zijn om over de bescherming van het onroerend goed te adviseren omdat er geen interferentie is met het beheer en/of de exploitatie van de Bovenschelde en omdat het kasteeldomein niet gelegen is in een fluviaal overstroombaar gebied vanuit deze waterweg. Aangezien er geen advies werd uitgebracht is het advies gunstig in uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 9 augustus 2023.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Gavere

Het advies werd gevraagd op 9 augustus 2023.

Gemeente Gavere

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 18 september 2023 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Het college van Burgemeester en Schepenen stelt dat het kasteeldomein Baudries om tal van redenen een uitzonderlijk erfgoedelement is in de ruime regio. Behoud ervan is dan ook een absolute must. De juridische bescherming zal de instandhouding van deze unieke erfgoedparel beter garanderen. Bovendien zullen de eigenaars voor toekomstige ingrepen een beroep kunnen doen op financiële stimuli van de overheid, zoals onder meer de erfgoedpremie.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 9 augustus 2023.

De VCOE bracht op 13 oktober 2023 buiten termijn een advies uit over deze bescherming. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Hoewel het advies van de commissie laattijdig is, wensen we toch in te gaan op de belangrijkste bemerkingen uit dit advies. Dit wordt opgenomen onder punt 1.5 Aanvullingen.

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder(s)

De opmerkingen werden gevraagd op 9 augustus 2023.

De zakelijkrechthouder gaf geen opmerkingen over deze bescherming.

1.5. Aanvullingen

Zoals aangegeven onder 1.3. is het advies van de VCOE laattijdig en dus als gunstig te beschouwen. Toch wensen we rekening te houden met dit advies. De commissie overschreed de adviestermijn ook slechts in beperkte mate.

De commissie waardeert dat een zeer grondig uitgewerkt beschermingsvoorstel voor advies voorligt. Het inhoudelijk dossier benadrukt terecht de sterke samenhang tussen de landschappelijke en bouwkundige component. De commissie vindt het positief dat een bijgevoegde criterianota op basis van recent thematisch onderzoek dieper ingaat op het oeuvre van de equipe Duchêne en aldus de selectie van de site verder onderbouwt. De commissie vraagt in het inhoudelijk dossier te duiden in welke opzicht deze reeds beschermde kasteeldomeinen verschillen van de realisatie in Dikkelvenne. Daarnaast stelt zich de vraag of nog andere beschermingen uit het oeuvre gepland staan naar aanleiding van dit thematisch onderzoek.

De commissie vraagt, naar analogie met de parkaanleg, aan te vullen of van de architect Octave Flanneau gelijkaardige realisaties vertegenwoordigd zijn in het Vlaamse beschermd bestand.

De commissie erkent dat de twee beschermingstypes, cultuurhistorisch landschap en monument, het meest geëigend zijn voor respectievelijk de landschappelijke en bouwkundige onderdelen van de site. Doordat het cultuurhistorisch landschap het volledige domein met gebouwen vat wordt bovendien de onderlinge historische samenhang uitdrukkelijk beschermd.

De commissie ondersteunt ook de opname van een los bewaard paneelschilderij met havenzicht als cultuurgoed, maar wijst op een tegenstrijdigheid in de bijlage 3 bij het ministerieel besluit.

De commissie ondersteunt de afbakening van het cultuurhistorisch landschap met, naast de resterende eigendomsstructuren van het domein, ook een aantal achtertuinstroken van huizen aan de Graaf L. de Lichterveldestraat. De commissie verzoekt om de erfgoedkenmerken en -elementen van deze (delen van) percelen nader te omschrijven.

We kunnen akkoord gaan met deze opmerkingen van de commissie. Daarom worden volgende aanpassingen doorgevoerd:

Bij 1.1. Situering en 2.2. motivering van het type bescherming in het inhoudelijk dossier wordt duidelijker verwezen naar bijlage 5.7. Criterianota voor de aanvullend voorgestelde selectie van beschermingen in Dikkelvenne (Gavere) en Leefdaal (Bertem).

In Bijlage 5.7. Criterianota, waarin op p. 41 reeds een selectie van twee aanvullende locaties voor bescherming worden aangehaald, wordt een verdere motivatie toegevoegd om te duiden in welke opzicht deze reeds beschermde kasteeldomeinen onderscheidend zijn.

In het inhoudelijk dossier is in voetnoot 49, pagina 14, op pagina 26 en in punt 2.2. Motivering van het type bescherming op pagina 58-59 reeds vermeld dat er geen gelijkaardige realisaties toegeschreven aan Octave Flanneau vertegenwoordigd zijn in het Vlaamse beschermd bestand, wat het voorliggende dossier voor het kasteel Baudries bijzonder maakt.

Ter informatie kan meegedeeld worden dat van de acht gerepertorieerde sites opgenomen in de vastgestelde inventaris onroerend erfgoed in Vlaanderen toegeschreven aan of verbouwd door Octave Flanneau, er slechts drie sites zijn die een vorm van wettelijke bescherming genieten.

Het 18de-eeuwse Koninklijk Paleis in Antwerpen, naar ontwerp van Jan Pieter van Bourscheit de Jonge werd in zijn totaliteit met inbegrip van de latere aanpassingen als monument beschermd (KB van 21 maart 1974) (ID: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/6297>). De bouw van een nieuwe verbindingsvleugel met galerij en vooral de verbouwing van de Spiegelzaal naar aanleiding van de viering van 75 jaar Belgische onafhankelijkheid in 1905 in opdracht van koning Leopold II naar ontwerp van Octave Flanneau maken deel uit van deze totaalbescherming. De inrichting van deze vertrekken vertoont sterke gelijkenissen met het eerder verbouwde kasteel Baudries.

Het kasteeldomein d'Overschie in Grimbergen, waarvan het kasteel naar ontwerp van Octave Flanneau van 1904 op de funderingen van een ouder kasteel heropgebouwd werd, ligt binnen de afbakening van het ruime beschermde dorpsgezicht Maalbeekvallei (KB van 9 juli 1980) (ID: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/1183>). Het kasteel is niet afzonderlijk beschermd als monument. Van de omgeving van het kasteel van Zwijnaarde (ID: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/26994>), dat door architect Flanneau na vernieling tijdens de Eerste Wereldoorlog heropgebouwd werd in 1922, zijn enkel de koetshuizen, omgrachting en buitenwal beschermd als monument maar het eigenlijke U-vormige kasteel met neorococostijlelementen niet (BVR van 25 maart 1997).

Typologisch vertoont het kasteel Baudries in Vlaanderen gelijkenissen met het niet beschermde en veel jongere Kasteel van Wilder in Kampenhout (ID: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134116>), door Octave Flanneau aangepast en uitgebreid in 1911 en het Kasteel De Breidels in Oostkamp (ID: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/87845>), een totale nieuwbouw uit 1919-1924, eveneens naar ontwerp van Octave Flanneau. Wat zowel bij het kasteel Baudries als bij deze jongere verbouwprojecten opvalt is de keuze voor een evenwichtige symmetrische opbouw met terugkerend gebruik van brede centrale inkompartijen onder bekronend fronton, hoekkettingen, omlijste vensters en hoge mansardedaken met dakvensters al dan niet voorafgegaan door een attiek met balusters.

Niettegenstaande Octave Flanneau een gekend architect was, is er voor zover bekend geen oevrestudie aan hem gewijd. Dergelijk oeuvreonderzoek is niet eenvoudig en zeer tijdrovend. Binnen het voorziene tijdsbestek voor de opmaak van dit beschermingsdossier is er geen marge

om een aanvullende oeuvestudie uit te werken. De in het dossier verwerkte informatie beperkt zich daarom tot de beschikbare literatuur.

In verband met de mogelijke interpretatie van tegenstrijdigheid omtrent het paneelschilderij met voorstelling van een havenzicht als cultuurgoed wordt de motivatie in Bijlage 3. Lijst van cultuurgoederen die integrerend deel uitmaken van het voorlopig beschermd monument Kasteel Baudries met zijvleugels en aanhorigheden in Gavere (Dikkelvenne) verder aangevuld. Het moment van plaatsing van dit schilderij is voorlopig immers nog niet duidelijk. Vermits het om één cultuurgoed gaat, wordt in de dossierteksten waar mogelijk de enkelvoudvorm toegepast.

De erfgoedkenmerken en -elementen gesitueerd op (delen van) percelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat betreffen, naast de mogelijke restanten van een watermolen, inderdaad bomen(groepen), graslanden en bosbestanden, waarvan enkele opmerkelijke houtige erfgoedelementen opgemeten zijn en gesitueerd op een plan in bijlage 5.6. Concreet gaat het daar om een gewone plataan (nr. 10), een zomereik (nr. 11) en een gewone beuk (nr. 35), maar ook om overige bomengroepen, graslanden en bosbestanden die aangehaald worden bij de algemene beschrijving van het kasteeldomein.

De bomengroepen, graslanden en bosbestanden in (delen van) percelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat, deels ingenomen in achtertuintroken, worden explicieter vermeld als erfgoedwaarden van het cultuurhistorisch landschap onder 1.3.2.3., 1.3.2.4. en 1.3.2.5. van het inhoudelijk dossier en onder Artikel 2.1. van het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit worden daarom in concreto als volgt aangepast:

Inhoudelijk dossier:

Onder 1.1. Situering wordt de duiding van het beschermingsinitiatief verder aangevuld als volgt: ", waarbij, naast de reeds beschermde kasteeldomeinen de Grunne in Oppem (Wezenbeek-oppem), du Parc Locmaria in Herzele en Gruuthuyse in Oostkamp, het kasteeldomein Baudries in Dikkelvenne (Gavere) en het kasteeldomein de Liedekerke in Leefdaal (Bertem) aanvullend voor bescherming worden voorgesteld (zie bijlage 5.7 Criterianota pagina 41)".

Onder 1.2.3.2. wordt voetnoot 49 aangevuld en bijgewerkt als volgt: "Het verbouwproject in Dikkelvenne van 1893-1897 behoort tot de vroegste gekende realisaties die aan Octave Flanneau kunnen worden toegeschreven. Octave Flanneau is bekend voor latere projecten als ontwerper van onder meer uitbreidingen aan het Koninklijk Paleis (1909-1930) en de aansluitende koninklijke residentie '*Bellevue*' in Brussel, en van verbouwingen aan het Arenbergpaleis (1906-1910) in Brussel. Voor het Koninklijk Paleis op de Meir in Antwerpen (ID: [5539](#)) ontwierp hij omstreeks 1905 in opdracht van koning Leopold II ter ere van 75 jaar Belgische onafhankelijkheid zowel de Spiegelzaal als de verbindingsgalerij die sterke gelijkenissen vertonen met het interieurenssemble in het kasteel Baudries. Daarnaast werkt hij bouwplannen uit voor onder meer het kasteel 'Loveld' (1912) in Aalter (ID: [34639](#)), het kasteel '*Les Bouleaux*' in Kraainem (gesloopt), het kasteel 'Hof ter Bruelen' (1915) in Tongerlo (ID: [43639](#)) en het kasteel 'De Breidels' (1924) in Oostkamp (ID: [87845](#)). Hij staat ook in voor restauraties aan het kasteel d'Overschie (1904) in Grimbergen (ID: [75179](#)), het Kasteel van Wilder (1911) in Kampenhout (ID: [134116](#)) en vermoedelijk ook het kasteel de Renesse in Oostmalle (ID: [13562](#)).

Onder 1.3.2.3. Collectie individuele bomen, bomenrijen, bomengroepen en struikenmassieven wordt aangevuld als volgt; "Verspreid over het kasteeldomein en in

(delen van) tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat komt een collectie individuele bomen, bomenrijen en bomengroepen voor.”

Onder 1.3.2.4. Bostbestanden wordt aangevuld als volgt; “De bosbestanden langs de Dikvijversbeek en Boeversbeek, ten dele ook in tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat, en twee bosbestanden langs de Gemeentehuisstraat, in hoofdzaak met een matig tot goed ontwikkeld hooghout, bewaren een bijzondere oud-bosvegetatie met kenmerken van het Atlantisch neutrofiel beukenbos (Endymio-Fagetum) en de rijkere variant van Subatlantisch/continentaal eiken-haagbeukenbos (Primulo-Carpinetum) met overgangen naar het zomereiken-beukenbos op zure zandleembodem (Violo-Quercetum roboris).”

Onder 1.3.2.5. Graslanden wordt aangevuld als volgt; “De verspreide graslanden in het kasteeldomein en in (delen van) tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat zijn relatief soortenarme graasweiden of hooilanden op eerder matig natte tot droge leembodems.”

Onder 2.2. Motivering van het type bescherming wordt een aanvulling gemaakt over het reeds beschermde oeuvre en een verwijzing toegevoegd rond de verantwoording voor een aanvullende selectie, als volgt: “Het kasteeldomein de Grunne in Oppem (Wezenbeek-Oppem) (ID: 162) is destijds beschermd zonder dat het bekend was als onderdeel van dit oeuvre. De selectie van het kasteeldomein Baudries in Dikkelvenne (Gavere) en van het kasteeldomein de Liedekerke in Leefdaal (Bertem) is afzonderlijk verantwoord (zie bijlage 5.7 Criterionota pagina 41).”

Ministerieel besluit:

Onder Artikel 2.1. De erfgoedwaarden van het cultuurhistorisch landschap Kasteeldomein, aanvulling 25° als volgt; “over het kasteeldomein en ook in (delen van) tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat verspreide en langsheen de ‘tapis-vert’ geconcentreerde collectie individuele bomen, bomenrijen, bomengroepen, hoofdzakelijk loofhoutsoorten...” aanvulling 27° als volgt; “over het kasteeldomein en ten dele ook in tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat verspreide bosbestanden in hoofdzaak beheerd als hooghout en in mindere mate als middelhout,...” en 28° als volgt; “over het kasteeldomein en ook in (delen van) tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat verspreide graslanden in graas- of hooibeheer;”

Bijlage 3. Lijst van cultuurgoederen die integrerend deel uitmaken van het voorlopig beschermd monument Kasteel Baudries met zijvleugels en aanhorigheden in Gavere (Dikkelvenne):

Onder 1. 1° wordt aangevuld en genuanceerd als volgt; “Het moment van plaatsing is voorlopig nog niet duidelijk. Het als 18de-eeuws gedateerde paneelschilderij was mogelijk samen met de overige vier havenzichten reeds voor het transformatieproject in het kasteel Baudries aanwezig en zou dan deel hebben uitgemaakt van de oorspronkelijke inrichting. Het is echter ook mogelijk dat het samen met de overige panelen naar aanleiding van de verbouwingen omstreeks 1893-1897 als geheel voor het ‘petit salon’ aangeschaft en geplaatst werd.

Onder 1. 2° wordt aangevuld en genuanceerd als volgt: “Het moment van plaatsing in het kasteel Baudries is voorlopig nog niet duidelijk. Het is hypothetisch mogelijk dat het 18de-eeuwse paneelschilderij samen met de vier overige salonschilderijen reeds voor 1893-1897 tot de inrichting van het kasteel Baudries hoorde. De ruimte van het ‘petit salon’ zou dan de meest logische locatie zijn geweest.” en “Bij de omvorming van de rookkamer tot ‘petit salon’ omstreeks 1893-1897 werd de muur naar het ‘grand salon’ volledig opengewerkt. Bij de hypothese dat het ensemble van paneelschilderijen zich reeds voor 1893 in het

kasteel en in deze ruimte bevond, zou er ten gevolge van het openwerken van de muur onvoldoende plaats resteren om alle vijf taferelen in de heringerichte kamer te integreren waardoor het cultuurgoed dus sindsdien los diende opgehangen te worden.”

Bijlage 5.7. Criterianota:

Onder 9. Selectie en verantwoording voor aanvullende bescherming wordt een bijkomende motivatie toegevoegd bij de selectie van de twee geselecteerde kasteeldomeinen, als volgt: “en tegelijk onderscheidend zijn van de reeds beschermde voorbeelden. Het kasteeldomein ‘Baudries’ is een voorbeeld van een verruimde parkaanleg met voorname aandacht rond de waterhuishouding (hydrografisch netwerk van grondduikers, vaste en regelbare stuwen en inlaten en ingegraven buisleidingen), terwijl het kasteeldomein de Liedekerke een voorbeeld is van een verruimde parkaanleg met voorname aandacht rond terreinmodellering.”

1.6. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen en de opmerking(en) van de zakelijkcrechthouder(s) hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Daarnaast worden enkele aanvullingen voorzien. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

Inhoudelijk dossier:

Onder 1.1. Situering wordt de duiding van het beschermingsinitiatief verder aangevuld als volgt: “, waarbij, naast de reeds beschermde kasteeldomeinen de Grunne in Oppem (Wezenbeek-oppem), du Parc Locmaria in Herzele en Gruuthuyse in Oostkamp, het kasteeldomein Baudries in Dikkelvenne (Gavere) en het kasteeldomein de Liedekerke in Leefdaal (Bertem) aanvullend voor bescherming worden voorgesteld (zie bijlage 5.7 Criterianota pagina 41)”.

Onder 1.2.3.2. wordt voetnoot 49 aangevuld en bijgewerkt als volgt: “Het verbouwproject in Dikkelvenne van 1893-1897 behoort tot de vroegste gekende realisaties die aan Octave Flanneau kunnen worden toegeschreven. Octave Flanneau is bekend voor latere projecten als ontwerper van onder meer uitbreidingen aan het Koninklijk Paleis (1909-1930) en de aansluitende koninklijke residentie ‘*Bellevue*’ in Brussel, en van verbouwingen aan het Arenbergpaleis (1906-1910) in Brussel. Voor het Koninklijk Paleis op de Meir in Antwerpen (ID: [5539](#)) ontwierp hij omstreeks 1905 in opdracht van koning Leopold II ter ere van 75 jaar Belgische onafhankelijkheid zowel de Spiegelzaal als de verbindingsgalerij die sterke gelijkenissen vertonen met het interieuresemble in het kasteel Baudries. Daarnaast werkt hij bouwplannen uit voor onder meer het kasteel ‘Loveld’ (1912) in Aalter (ID: [34639](#)), het kasteel ‘*Les Bouleaux*’ in Kraainem (gesloopt), het kasteel ‘Hof ter Bruelen’ (1915) in Tongerlo (ID: [43639](#)) en het kasteel ‘De Breidels’ (1924) in Oostkamp (ID: [87845](#)). Hij staat ook in voor restauraties aan het kasteel d’Overschie (1904) in Grimbergen (ID: [75179](#)), het Kasteel van Wilder (1911) in Kampenhout (ID: [134116](#)) en vermoedelijk ook het kasteel de Renesse in Oostmalle (ID: [13562](#)).

Onder 1.3.2.3. Collectie individuele bomen, bomenrijen, bomengroepen en struikenmassieven wordt aangevuld als volgt; “Verspreid over het kasteeldomein en in (delen van) tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat komt een collectie individuele bomen, bomenrijen en bomengroepen voor.”

Onder 1.3.2.4. Bostbestanden wordt aangevuld als volgt; “De bosbestanden langs de Dikvijversbeek en Boeversbeek, ten dele ook in tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat, en twee bosbestanden langs de Gemeentehuisstraat, in hoofdzaak

met een matig tot goed ontwikkeld hooghout, bewaren een bijzondere oud-bosvegetatie met kenmerken van het Atlantisch neutrofiel beukenbos (Endymio-Fagetum) en de rijkere variant van Subatlantisch/continentaal eiken-haagbeukenbos (Primulo-Carpinetum) met overgangen naar het zomereiken-beukenbos op zure zandleembodem (Violo-Quercetum roboris)."

Onder 1.3.2.5. Graslanden wordt aangevuld als volgt; "De verspreide graslanden in het kasteeldomein en in (delen van) tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat zijn relatief soortenarme graasweiden of hooilanden op eerder matig natte tot droge leembodems."

Onder 2.2. Motivering van het type bescherming wordt een aanvulling gemaakt over het reeds beschermde oeuvre en een verwijzing toegevoegd rond de verantwoording voor een aanvullende selectie, als volgt: "Het kasteeldomein de Grunne in Oppem (Wezenbeek-Oppem) (ID: 162) is destijds beschermd zonder dat het bekend was als onderdeel van dit oeuvre. De selectie van het kasteeldomein Baudries in Dikkelvenne (Gavere) en van het kasteeldomein de Liedekerke in Leefdaal (Bertem) is afzonderlijk verantwoord (zie bijlage 5.7. Criterianota pagina 41)."

Onder 2.4.3. Natuur en Bos wordt een paragraaf toegevoegd als volgt: "Voor deze ingreep is een ontheffing op het verbod op ontbossing vereist en moet een omgevingsvergunning met bijgaand boscompensatievoorstel worden voorgelegd. Deze compensatie kan voorzien worden aansluitend aan de bosrand langs de Bossemstraat, zodat daar een bredere bosrand kan ontstaan."

Ministerieel besluit:

Onder Artikel 2.1. De erfgoedwaarden van het cultuurhistorisch landschap Kasteeldomein, aanvulling 25° als volgt; "over het kasteeldomein en ook in (delen van) tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat verspreide en langsheen de 'tapis-vert' geconcentreerde collectie individuele bomen, bomenrijen, bomengroepen, hoofdzakelijk loofhoutsoorten..." aanvulling 27° als volgt; "over het kasteeldomein en ten dele ook in tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat verspreide bosbestanden in hoofdzaak beheerd als hooghout en in mindere mate als middelhout,..." en 28° als volgt; "over het kasteeldomein en ook in (delen van) tuinpercelen langs de Graaf L. de Lichterveldestraat verspreide graslanden in graas- of hooibeheer;"

Onder Art. 3.1. beheersdoelstellingen voor het cultuurhistorisch landschap Kasteeldomein Baudries wordt bij 13° aangevuld: ", via een ontheffing op het verbod op ontbossing,...";

Bijlage 3. Lijst van cultuurgoederen die integrerend deel uitmaken van het voorlopig beschermd monument Kasteel Baudries met zijvleugels en aanhorigheden in Gavere (Dikkelvenne):

Onder 1. 1° wordt aangevuld en genuanceerd als volgt; "Het moment van plaatsing is voorlopig nog niet duidelijk. Het als 18de-eeuws gedateerde paneelschilderij was mogelijk samen met de overige vier havenzichten reeds voor het transformatieproject in het kasteel Baudries aanwezig en zou dan deel hebben uitgemaakt van de oorspronkelijke inrichting. Het is echter ook mogelijk dat het samen met de overige panelen naar aanleiding van de verbouwingen omstreeks 1893-1897 als geheel voor het 'petit salon' aangeschaft en geplaatst werd.

Onder 1. 2° wordt aangevuld en genuanceerd als volgt: "Het moment van plaatsing in het kasteel Baudries is voorlopig nog niet duidelijk. Het is hypothetisch mogelijk dat het 18de-eeuwse paneelschilderij samen met de vier overige salonschilderijen reeds voor 1893-1897

tot de inrichting van het kasteel Baudries hoorde. De ruimte van het 'petit salon' zou dan de meest logische locatie zijn geweest." en "Bij de omvorming van de rookkamer tot 'petit salon' omstreeks 1893-1897 werd de muur naar het 'grand salon' volledig opengewerkt. Bij de hypothese dat het ensemble van paneelschilderijen zich reeds voor 1893 in het kasteel en in deze ruimte bevond, zou er ten gevolge van het openwerken van de muur onvoldoende plaats resteren om alle vijf taferelen in de heringerichte kamer te integreren waardoor het cultuurgoed dus sindsdien los diende opgehangen te worden."

Bijlage 5.4. Documentatie:

Toevoeging uittreksel Biologische Waarderingskaart versie 2 en uittreksel Natura 2000 habitatkaart.

Bijlage 5.7. Criterianota:

Onder 9. Selectie en verantwoording voor aanvullende bescherming wordt een bijkomende motivatie toegevoegd bij de selectie van de twee geselecteerde kasteeldomeinen, als volgt: "en tegelijk onderscheidend zijn van de reeds beschermde voorbeelden. Het kasteeldomein 'Baudries' is een voorbeeld van een verruimde parkaanleg met voorname aandacht rond de waterhuishouding (hydrografisch netwerk van grondduikers, vaste en regelbare stuwen en inlaten en ingegraven buisleidingen), terwijl het kasteeldomein de Liedekerke is een voorbeeld van een verruimde parkaanleg is met voorname aandacht rond terreinmodellering."

2. Adviezen en bezwaren uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming

2.1. Openbaar onderzoek en hoorrecht

2.1.1. Gemeente Gavere

Gemeente Gavere organiseerde het openbaar onderzoek van 9 januari 2024 tot en met 7 februari 2024. Het proces-verbaal en de bezwaren maken integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Tijdens het openbaar onderzoek werd één bezwaar ingediend. Dit wordt hier behandeld.

Geen enkele zakelijkrechthouder beriep zich op het hoorrecht en vroeg om gehoord te worden door het agentschap.

Omwille van privacy-redenen is het bezwaar anoniem opgenomen in dit document. Het beschermingsdossier bevat een overzicht van alle bezwaren en de gegevens van de bezwaarindieners.

2.1.1. Bezwaar 1 uitgebracht tijdens het openbaar onderzoek:

Eén zakelijkrechthouder wenst niet dat enkele graslandpercelen waarvan hij eigenaar is mee beschermd worden als cultuurhistorisch landschap, onder meer omwille van een vermeende gebrekkige communicatie met foute adresgegevens en omwille van het feit dat er nooit toestemming werd gegeven om deel uit te maken van de bescherming. De zakelijkrechthouder beweert dat het agentschap ten onrechte is uitgegaan van een afspraak of akkoord van de (familie van) de zakelijkrechthouder.

De zakelijkrechthouder voert aan dat de graslanden waarvan hij eigenaar is eertijds beplant waren met populieren met een ruige ondergroei en hersteld werden als grasland en momenteel gebruikt worden voor het grazen en trainen van paarden. Een deel wordt ook al tientallen jaren gebruikt als oefenpaddock.

De zakelijkrechthouder stelt verder dat de restanten van de gesloopte watermolen verwaarloosbaar zijn en dat de tekst van het dossier vermeldt dat de betonnen buizen in de waterloop dateren van de late 19de eeuw.

De zakelijkrechthouder haalt aan dat er geen noodzaak is om de graslanden waarvan hij eigenaar is op te nemen in het cultuurhistorisch landschap omdat er op eigen initiatief een goed natuurbehoud en waardering van het landschap is gebeurd, onder meer door het verwijderen van populieren. De zakelijkrechthouder stelt daar tegenover dat andere zakelijkrechthouders in het gebied niet doordacht handelen in functie van het behoud van de originele beplanting van het kasteeldomein, waardoor meerdere bomen omwaaiden. Hij haalt ook aan dat andere zakelijkrechthouders de overwoekering door bramen en ander struikgewas niet tegengaan.

De zakelijkrechthouder besluit dat de bescherming als cultuurhistorisch landschap geen meerwaarde betekent voor zijn eigendom. Hij vraagt om de percelen waarvan hij eigenaar is te schrappen uit het beschermingsvoorstel maar heeft zelf geen bezwaar dat de overige gronden en percelen deze beschermingsstatus krijgen. Hij behoudt zich het recht om zijn bezwaar mondeling te verdedigen en nodigt het schepencollege en/ of de bevoegde personen uit om zijn bezwaar toe te lichten.

Behandeling:

Reeds bij aanvang van het oeuvre-onderzoek van tuinen en parken ontworpen door de Franse equipe Duchêne in Vlaanderen in 2018, waaruit nadien een selectie van sites is opgenomen in de beschermingskalender van 2021, bleek dat het kasteeldomein Baudries zich oorspronkelijk ruimer uitstreckte dan het eigendom van de huidige kasteelenaars. De laatste adellijke eigenaars van het kasteel Baudries hebben in de voorbije tientallen jaren, conform aan de gewestplanbestemmingen, twee perifere delen aan de westelijke helft van het kasteeldomein laten verkavelen; een eerste deel langsheen de Graaf Louis de Lichterveldestraat en een tweede deel langsheen de Gemeentehuisstraat.

Het onderzoek naar de afbakening van deze bescherming verduidelijkt in het inhoudelijk dossier (onder 2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming) dat er aan de oorspronkelijke linkeroever van de Boeversbeek, afgezien van de in de loop van de jaren 1960 gerealiseerde verkaveling langsheen de Graaf Louis de Lichterveldestraat, nog duidelijke erfgoedkenmerken en -elementen aanwezig zijn. Het gaat om graslanden en bomengroepen alsook om bosbestanden (ten dele ook in tuinpercelen) met een bijzondere oud-bosvegetatie. Enkele individuele bomen in dit deel, waaronder een gewone plataan, een zomereik en een gewone beuk, zijn aangemerkt als opmerkelijke houtig erfgoedelementen (bijlage 5.6. bij het inhoudelijk dossier).

Ook heeft het historisch onderzoek nauwkeurig aangetoond dat in dit deel van het kasteeldomein een zwingelwatermolen op de Boeverbeek bestond. Bij de heraanleg en verruiming van het park op het einde van de 19de eeuw werd de kunstmatige molenloop van deze constructie benut als hoofdafvoer van het oppervlaktewater, terwijl de molen zelf werd gesloopt. Deze bewaarde hydrografische kenmerken zijn relevant om de historische ontwikkeling van het kasteeldomein te vatten en zijn zeker niet verwaarloosbaar. De verschillende waterbouwkundige elementen zijn heel nauwkeurig geïdentificeerd en gedateerd, onder meer op basis van de Atlas van de onbevaarbare waterlopen uit 1884 en de bijgewerkte versie uit 1950, bewaard in het archief van de Provinciale Technische Dienst Oost-Vlaanderen (documentatiebijlage 5.4. bij het inhoudelijk dossier).

Om al deze redenen wordt dit deel van het kasteeldomein, ten zuiden van de Boeversbeek, opgenomen in het beschermingsvoorstel. De huidige eigendomstitel is daarbij niet bepalend voor de afbakening van een beschermd onroerend goed. Het gaat om de afbakening van een coherent gebied met bewaarde erfgoedkenmerken en -elementen waaraan duidelijke erfgoedwaarden gekoppeld zijn. De afbakening van de voorliggende bescherming is, voor wat betreft het deel dat hier beschouwd wordt, integraal gelegen in parkgebied zoals afgebakend op het Gewestplan Oudenaarde (KB 24 februari 1977).

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft, hoewel dat procedure dat niet voorschrijft, een open communicatie gevoerd met alle vermeende betrokkenen tijdens de prille onderzoeksfase naar de bescherming van het kasteeldomein Baudries in 2018, en dit zowel schriftelijk als telefonisch. De procedurele bepalingen, zoals voorgeschreven in hoofdstuk 6 Beschermingen en erfgoedlandschappen van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en latere wijzigingen, zijn volledig gevolgd. Naast de communicatie volgde ook een plaatsbezoek met duiding over het voornemen van de bescherming en het procedureverloop. De schriftelijke contactname was gericht aan de families van vermeende betrokkenen, op het adrespunt dat rechtstreeks aansloot bij de woningen langs de Graaf Louis de Lichterveldestraat en zoals nog tijdens de prille onderzoeksfase verzameld op basis van de toenmalige eigendomsregistratie in het kadaster. De informele mondelinge en schriftelijke communicatie is, volledig ter goeder trouw, gevoerd op basis van de contacten tijdens de plaatsbezoeken en de tijdens het vooronderzoek verzamelde adresgegevens. De eerste en voorlopig enige officiële aanschrijving in dit dossier, op 7 december 2023, is gericht aan de zakelijkrechthouders op basis van de recentste gegevens ons bezorgd door de federale overheidsdienst Registratie en Domeinen.

Voorstellen voor bescherming vertrekken niet vanuit een toestemming van de zakelijkrechter, maar vanuit een inzichtelijke beschouwing van het gebied en de vastgestelde erfgoedkenmerken en -elementen en de daaraan verbonden erfgoedwaarden. Argumenten voor het uitwerken van een beschermingsdossier zijn bijgevolg niet gebaseerd op een vermeende afspraak of een akkoord met de zakelijkrechter, maar wel op basis van inhoudelijke aspecten, namelijk de erfgoedwaarden van enerzijds de vroegere parkaanleg met graslanden en bomengroepen en anderzijds de verdwenen watermolensite met bewaarde molenloop.

Uit de beheersdoelstellingen voor het cultuurhistorisch landschap (artikel 3.1. 16° van het ministerieel besluit) blijkt duidelijk dat het agentschap het medegebruik in functie van de paardenhouderij ondersteunt. De zandpiste (oefenpaddock) en de natuurlijke hindernissen geplaatst voor paardendressuur, jumping en samengestelde wedstrijd kunnen behouden blijven. Dergelijk gebruik acht het agentschap compatibel met het behoud van de erfgoedwaarden.

Dat de restanten van de watermolensite verwaarloosbaar zouden zijn, moet worden tegengesproken. Het inhoudelijk dossier voert omstandig aan welke onderdelen van deze verdwenen molensite net bepalend zijn geweest om de serpentinevijver in het park te realiseren. Het dossier laat ook niet uitschijnen dat de molen er nog staat en ook niet dat er 'betonnen buizen' zouden zijn in de waterloop die dateren uit de late 19de eeuw. De waterbouwkundige constructies met erfgoedwaarde, waaronder grondduikers, vaste en regelbare stuwen en inlaten, worden net onderscheiden van andere, meer recente constructies.

Dat er zowel in een vroeger als in een recenter verleden populierenaanplanten in het kasteeldomein zijn verwijderd die niet tot de oorspronkelijke aanleg van het park behoorden, is een feit. Het toont aan dat er door verschillende eigenaars is gestreefd naar een zeker herstel van het vroegere halfopen landschapsbeeld dat actueel nog of opnieuw goed herkenbaar is. Tijdens de opmaak van het beschermingsdossier is geen uitvoerige analyse gemaakt van al dan niet vergunde bosbeheerwerken uit het verleden. Niet voor alle percelen zijn bos- of

natuurbeheerplannen opgemaakt. De bij het inhoudelijk dossier opgenomen luchtfotoreeksen zijn wel richtinggevend (documentatiebijlage 5.4.). Het onroerend goed wordt beschermd in de toestand waarin het zich bevindt. In het ministerieel besluit (artikel 3.1. beheersdoelstellingen voor het cultuurhistorisch landschap) wordt uitdrukkelijk gepleit voor de opmaak van een geïntegreerd beheersplan, ook in overleg met het agentschap voor Natuur en Bos, waarin een verantwoord parkbeheer kan worden uitgewerkt. De Vlaamse overheid ondersteunt zakelijkrechthouders bij het beheer of onderhoud van beschermd erfgoed, bijvoorbeeld via premies of andere financiële voordelen. De betreffende percelen grasland zijn gelegen in parkgebied zoals afgebakend op het Gewestplan Oudenaarde. De bescherming van het kasteeldomein wijzigt deze bestemming niet.

Voor elk beschermingsinitiatief is een vaste adviesprocedure vereist. Voorafgaand aan de voorlopige bescherming is een voorgeschreven adviesronde doorlopen. De behandeling van adviezen en opmerkingen is gebeurd. Daarna is een openbaar onderzoek georganiseerd en hebben zakelijkrechthouders alsook andere burgers de kans gekregen om bezwaren of opmerkingen te formuleren. Ook voorliggend bezwaar wordt daarbij behandeld.

De zakelijkrechthouder heeft aangegeven zich het recht te behouden om zijn bezwaar mondeling te komen verdedigen maar diende daarvoor geen tijdig schriftelijk verzoek tot hoorrecht in. Niettemin blijft het agentschap bereikbaar om mondelinge verdediging van standpunten van zakelijkrechthouders te registreren.

2.2. Conclusie

De adviezen en bezwaren uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier noch het ministerieel besluit werden aangepast na de voorlopige bescherming.